

Gorazd Kovačič

Razmerja med občo sociologijo in sociologijo kulture: vsebinske razlike in institucionalni boji

Ključne besede: sociologija kulture, obča sociologija, teorija, paradigma, znanstvene institucije, hegemonija

1 Uvod: dve ravni analize

V tem prispevku bomo analizirali vsebinsko in institucionalno »identiteto« sociologije kulture, kot se je zgodovinsko oblikovala in preoblikovala na Oddelku za sociologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (oddelek) in v povezanih institucionalnih prostorih, pri čemer nas bodo še posebej zanimala razmerja med sociologijo kulture in občo sociologijo. Pri tem bomo analizo razvili na dveh ravneh, na ravni epistemološkega razvoja poddisciplin in delitve dela med njimi ter na ravni njihove institucionalne umestitve. Terminološko bomo razlikovali med na eni strani občo sociologijo in sociologijo kulture kot znanstvenima praksama ter med »občo sociologijo« in »sociologijo kulture« kot institucionalnima položajema na oddelku. Pokazali bomo, kako je v razvoju razmerij vpliva znotraj vsake od obeh ravni ter med homolognima členoma z različnih ravni prišlo do različnih zgodovinskih kombinacij, navzkrižij in tudi nepričakovanih hierarhij.

Potek in problemski razvoj lokalne zgodovine oblikovanja razmerij med sociologijo kulture in občo sociologijo bomo na kratko povzeli po drugih avtorjih (Cindrič, 1989, 1991; Lešnik 2010; Jogan, 1995; Kerševan, 1995; Vogrinc, 2013; Močnik, 2013) in njihovo faktografijo nadgradili s teoretizacijo, ki se zgleduje po Bourdieujevem pristopu k analizi akademskega polja (Bourdieu, 2004, 2012).

Uvodoma poudarjamo, da se rezultati epistemološko utemeljene opredelitve in delitve znanstvenega dela med obravnavanima poddisciplinama ne prevajajo samodejno v primerljivo razvrščene institucionalne položaje. Institucionalna umestitev univerzitetnih učiteljev, raziskovalcev, študijskih programov, znanstvene produkcije itd. je namreč tudi rezultat bojev za akumulacijo in zadržanje institucionalne moči (Bourdieu, 2004, 2012). Sestavni del bojev za zasedbo institucionalnih položajev in virov v akademskem polju so kodifikacije in reprodukcije formalnih barrier, kakršne so imena študijskih programov in habilitacijskih področij ter nosilstvo matičnosti, pa

tudi poudarjanje distinkcij do najbližjih položajev in preprečevanje zlitja z njimi, da bi lahko ohranili suverenost nad svojim lastnim institucionalnim položajem. Medtem ko je širitev spoznavnih problematik in pristopov na sosednja področja z vidika znanstvene produkcije načeloma dobrodošla, pa lahko institucionalna umeščanja potekajo po drugačni logiki, po kateri, denimo, uporaba znanstvenih emblemov, med katere spadajo tudi imena poddisciplin, služi zavarovanju lastne monopolne posesti nad kosom institucionalnega prostora.

Poleg tega se znotraj znanstvene produkcije odvijajo teoretski boji med paradigmami. Ti načeloma veljajo za teoretsko produktivne, saj poganjajo razvoj teoretskega polja (Boudon, 2004), vendar pa so lahko razmerja vpliva med paradigmami lokalno tudi neenaka. Teoretski boji lahko v posameznih obdobjih in prostorih pripeljejo v naslednje tri različne vrste hierarhij med paradigmami, ki se lahko prevedejo tudi včasne institucionalne ureditve oziroma režime upravljanja polemik med njimi. Prva možnost je – če parafraziramo Gramscija (Gramsci, 1987, 122–128) – teoretska hegemonija, ki pomeni nesporni primat določene šole in (prostovoljno) obrobnost drugih tokov. Druga možnost nasledi prvo: posamezna teoretska inovacija se shizmatsko odcepi od hegemonnega toka in se skuša institucionalno zavarovati z vzpostavitvijo lastnega institucionalnega mesta, včasih celo s konstrukcijo nove vede. Tretji možni izid bojev je ta, da nobeden od tokov nima hegemonije, zato je polje pluralno in institucionalno urejeno tolerančno, pri čemer lahko med različnimi paradigmami poteka institucionalno urejen in spodbujen teoretski dialog, ali pa tudi ne.

Iz tega teoretičnega uvoda sledi, da bomo morali v nadaljevanju tega prispevka opraviti dvoje. V drugem poglavju bomo podali pregleden zgodovinski oris institucionalizacije omenjenih dveh poddisciplinskih področij na oddelku in v njegovi relevantni institucionalni soseščini. V tretjem poglavju, kjer bomo opravili formalno analizo različnih vsebinskih logik, po katerih bi se lahko in po katerih sta se razvili delitev dela in distinktivnost med področjema sociologije kulture in obče sociologije, pa bomo morali upoštevati tudi dimenziji bojev za teoretski vpliv in institucionalno umestitev.

2 Kratka lokalna institucionalna zgodovina sociologije kulture in obče sociologije

Sociologija se je na ljubljanski univerzi pojavljala že pred drugo svetovno vojno, a ni dosegla višje stopnje avtonomne institucionalizacije. Nastopala je kot predmet v okviru nekaterih drugih študijskih programov, objavljena so bila posamezna znanstvena besedila s tem pojmom v naslovu, a distinkcija med politično razpravo

o »socialnem vprašanju« in sociologijo kot znanostjo o družbi še ni bila utrjena. Revolucija je pretrgala kontinuiteto s temi sporadničnimi začetki sociologije, prekinitev pa je bila utemeljena s tezo, da je bila predmarksistična sociologija »meščanska« in torej neznanstvena. Teoretsko podlago znanstvenemu preučevanju družbe naj bi dal šele historični materializem.

Sociološke vsebine so bile v prvih povojnih letih vključene predvsem v doktrinarne predmete, ki so bili naslovljeni kot »historični materializem« ali »marksizem« v več različicah, pri čemer je bilo veljavno uradno stališče, »da je historični materializem [...] edina znanstvena obča sociologija« (Kerševan, 1995, 42). Z letom 1952 so začeli sociologijo izrecno pod tem imenom uvajati v obliki posameznih predmetov. Prava institucionalizacija sociologije se je začela z letoma 1959, ko je bil ustanovljen Inštitut za sociologijo, ki je razvijal predvsem kvantitativno raziskovanje, in 1960, ko so na Filozofski fakulteti (FF) začeli izvajati študijski program sociologije. Motiv oblasti za vzpostavitev sociologije je bil instrumentalen: smoter te vede je videla v strokovni podpori družbenemu planiranju. Predmetnik študijskega programa na FF je bil sprva zelo širok in je pokrival tako ekonomsko bazo kakor tudi področje »oblik družbene zavesti«. Z letom 1966, ko je Visoka šola za politične vede (od 1970 Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo – FSPN, od 1991 Fakulteta za družbene vede) začela izvajati študijski program, usmerjen v samostojni sociološki poklic, in z nekaterimi kasnejšimi sporazumi med FF in FSPN se je študijski program Sociologija na FF usmeril k izobraževanju za učiteljski poklic in k vsebinskim poudarkom na kulturi. Ti so ga približali drugim humanističnim vedam na FF, medtem ko so na FSPN razvijali kvantitativno empirično sociologijo. Usmeritev na področje kulture je bila formalizirana leta 1981, ko je oddelek poleg pedagoško usmerjenega študijskega programa Sociologija začel izvajati tudi program Sociologija kulture. Prevladujoča paradigma je bil historični materializem v več različicah, od shematistične členitve družbenih sfer po kopitu znamenite Marxove metafore o ekonomski bazi in pravno-politični ter ideološki nadzidavi do gramscijevskega poudarjanja boja za legitimnost v polju ideoloških aparatov. Oba programa sta imela v 80. letih v svojih predmetnikih še močno zastopane historičnomaterialistično usmerjene predmete, vključno s »Politično ekonomijo« (Cindrič, 1989, 1991; Lešnik, 2010; Jogan, 1995; Kerševan, 1995; Vogrinc, 2013; Močnik, 2013).

Toda bolj kot formalizacija usmeritve k sociološki analizi različnih kulturnih praks v obliki posebnega študijskega programa je bila pomembna paradigmatična novost, ki jo je vpeljala skupina tedaj mlajših sodelavcev. Ti so dotlej prevladujočo različico historičnega materializma na oddelku nadgradili s semiotiko, lacanovsko psihoanalizo, strukturalistično socialno antropologijo in althusserjevsko strukturalno interpretacijo historičnega materializma, da bi proizvedli nove materialistične

konceptije subjekta in oblik družbene zavesti, potrebne za razumevanje sodobne družbe (Vogrinc, 2013). Vsaj zaradi terminološke preglednosti bomo to gibanje, ki se je napajalo pri več teoretskih tokovih zlasti v francoskem prostoru in ki je doživelo tudi notranje preobrazbe, členitve in cepitve, označili kot »gibanje strukturalnega pristopa« oziroma »strukturalno gibanje«.

Strukturalno gibanje je imelo več institucionalnih oporišč, med katerimi je bilo v 70. letih glavno revija *Problemi-Razprave*, v 80. letih pa oddelek. Leta 1986 je gibanje zagnalo tudi knjižno zbirko *Studia humanitatis* (SH), v prvi polovici 90. let pa še zasebno podiplomsko fakulteto Institutum studiorum humanitatis (ISH). Znotraj oddelka, ki je ponudil prostor mlajšim pripadnikom gibanja in jim kmalu priznal status teoretske hegemonije, je gibanje dobilo svojo institucionalno umestitev z osvojitvijo mesta »sociologija kulture«, ki je na oddelku obstajalo že prej (pa tudi novega institucionalnega mesta »socialne antropologije«, ki jo je oddelek razvijal kot posebni podiplomski študijski program).

Strukturalnemu gibanju je šlo za paradigmatično prenovu sociologije kulture, za ta podvig je seveda potrebovalo institucionalne vire za svojo reprodukcijo in alternativnih pobud ni bilo (Močnik, 2013; Vogrinc, 2013). Vendar kljub temu iz analitičnih razlogov poudarjamo zgodovinsko kontingentnost dejstva, da je to gibanje (le) v nekem prostoru in času uveljavilo svojo teoretsko hegemonijo nad sociologijo kulture (in nad njeno uveljavljeno vsebinsko opredelitvijo) ter svojo monopolno posest nad »sociologijo kulture«. S tem ne želimo nikomur očitati uzurpacije, temveč zgolj opozoriti na to, da ta zgodovinski položaj ni bil zagotovljen za vse čase ter da je treba za razumevanje današnjega položaja v sociologiji kulture in »sociologiji kulture« analizirati ne le razvoja teoretske produkcije, kot se npr. kaže v referenčnih besedilih, temveč tudi zapleteno institucionalno zgodovino.

Ob prodornosti in popularnosti strukturalnega gibanja je tistim učiteljem oddelka, ki niso bili njegov del, ostal razmeroma obrobni status na lestvici teoretskega prestiža in so se po logiki institucionalne razvrstitve vse bolj umeščali na drugo, od prej obstoječe institucionalno mesto, v »občo sociologijo«. Umestitev v to katedro ni nujno pomenila izkaza ukvarjanja z občo sociologijo kot posebno poddisciplino, je pa vselej pomenila rezidualni institucionalni status znotraj oddelka.

Dodatno je identitetne položaje na oddelku premešalo umikanje eksplicitno historičnomaterialističnih vsebin iz predmetnikov po letu 1990, kar je pomenilo dokončno prekinitev s prvotno teoretsko tradicijo oddelka. Izrazito historičnomaterialistične predmete, kot sta bila »Politična ekonomija« in »Zgodovina marksizma«, so zamenjali predmeti s strukturalno dominantno, kot npr. »Socialna antropologija«, »Sociologija kulturne formacije« in »Teorija diskurzov«. Značilno je

tudi postopno preimenovanje predmeta »Zgodovina 19. in 20. stoletja s posebnim ozirom na delavsko gibanje« v »Socialno zgodovino 19. in 20. stoletja« konec 80. let in nato v »Sociologijo družbenih gibanj« sredi 90. let. Historični materializem je še vedno ostal navzoč med študijskimi vsebinami, vendar pretežno v novi, strukturalno predelani različici.

V tem obdobju, v 90. letih, sta oddelek zaznamovala dva procesa institucionalnega preurejanja. Prvič, tisti, ki niso bili del hegemonnega strukturalnega pristopa, so se v okoliščinah opustitve prvotne tradicije oddelka skušali individualno uveljaviti v različnih intelektualnih tokovih zunaj oddelka. S tem bi si med drugim lahko pridobili priznanje svojega statusa znotraj oddelka. Na oddelku je tako postopno prišlo do večje pluralnosti perspektiv. A te se niso integrirale v enovito sintezo, kar so razglašala kratka samopromocijska besedila v predstavitvenih in jubilejnih zbornikih (prim. Lešnik, 2000, 27; 2010, 20–21; Škamperle, 2009, 456–458), in med seboj niso izvajale niti teoretskega dialoga, temveč so ostale razpršene. Teoretska debata je potekala znotraj strukturalnega gibanja in v okviru njegovega razumevanja kriterijev teorije, med »strukturalci« in ostalimi pa ne.

Drugič, »strukturalci« so se od sredine 80. let vse resneje angažirali pri projektih zunaj oddelka, in sicer zlasti zato, ker fakulteta za njihove založniške in izobraževalne ambicije ni imela dovolj posluha. Ti angažmaji v različnih institucijah so jih v smislu delovnega usklajevanja vlekli narazen. Prišlo je do notranjih cepitev, ki so celo pomnožile teoretsko relevantna založniška in izobraževalna jedra v Sloveniji, a s tem se tu ne bomo podrobneje ukvarjali. Poleg tega so se glavni akterji gibanja na oddelku raziskovalno usmerili v različne teme. Tako je prišlo do tega, da niti oddelek niti njegovo institucionalno mesto »sociologija kulture« nista bila več zmožna integrativno usmerjati razvoja znanstvenega dela (Vogrinc, 2013).

3 Formalne razmejitve med občo sociologijo in sociologijo kulture

V tem poglavju bomo prikazali več formalnih načinov, na katere je možno opredeliti vsebinsko razmerje med sociologijo kulture in občo sociologijo, oziroma več vsebinskih logik delitev znanstvenega dela med njima. Najprej bomo razmerje opredelili na abstrakten način, zatem bomo analizirali zgodovinsko uveljavljene delitve dela v konkretnem institucionalnem kontekstu oddelka.

1. Prvi način delitve dela med občo sociologijo in sociologijo kulture je abstrakten, njegov kriterij je razloček med občim in predmetno posebnim. Naloge obče sociologije kot bazične poddiscipline sociologije so proizvodnja temeljne teorije, primerjalno

preučevanje glavnih teoretskih paradigem v sociologiji ter skrb za izmenjavo med teorijo in raziskovanjem. Obča sociologija preučuje splošna in temeljna vprašanja vede, njeno ontologijo in epistemologije. Poleg tega tvori obče koncepte, kakršni so družba, družbena struktura, družbena stratifikacija, moč, ideologija, identiteta ipd. Za razliko od obče sociologije kot abstraktne teoretske prakse se predmetno posebne poddiscipline sociologije posvečajo parcialnim raziskovalnim predmetom. Sociologija mladine npr. raziskuje mladino, sociologija izobraževanja izobraževanje in izobraževalne institucije, sociologija kulture pa kulturo v ožjem (specializirane avtonomne kulturne prakse) in širšem pomenu besede (kultura vsakdanjega življenja, ideologije, mentalitete).

Toda kaj sploh je kultura? Odgovor na to vprašanje ni samoumeven in soglasja o tem ni. Gre za vprašanje o enem temeljnih konceptov sociologije nasploh in za temeljno teoretsko vprašanje sociologije kulture, na katerem se cepijo različne paradigme. Če bi bila sociologija kulture zgolj empirična predmetno posebno usmerjena veda, potem tega vprašanja znotraj nje same ne bi bilo mogoče razrešiti. To je izziv za različne teoretizacije in teoretske boje, ki se odvijajo tako znotraj sociologije kulture kakor tudi v širšem horizontu obče sociologije.

2. Zgodovinsko je na oddelku na institucionalnem mestu »sociologije kulture« prišlo do teoretske hegemonije strukturalne šole, ki je sociologijo kulture vzpostavila na nov način: ne predmetno, temveč paradigmatško. Ni šlo za novi znanstveni angažma na novem predmetnem spoznavnem polju kulture, ki bi ga dotedanja tradicija spregledala, saj je že prof. dr. Boris Ziherl od sredine 50. let dalje predaval o oblikah družbene zavesti, temveč je pri sociologiji kulture v strukturalni izvedbi šlo za nove načine teoretizacije kulture in družbe.

S tem dogodkom se je hipotetična razlika med poddisciplinama strukturirala drugače, in sicer po kriteriju teoretske splošnosti ali partikularnosti. Z vidika delovnih nalog generično pojmovane obče sociologije je strukturalna teoretska šola, ki je zgodovinsko lokalno konstituirala sociologijo kulture prek paradigmatške inovacije, le eden izmed njenih raziskovalnih predmetov. To pomeni, da je obča sociologija nadrejena strukturalni sociologiji kulture tudi v primeru, ko se je ta konstituirala paradigmatško inovativno in ne skozi svoj posebni predmet. Četudi so določene teoretske inovacije lahko sprva heretične nasproti kanoničnemu korpusu klasičnih socioloških teorij, ki jih priznava obča sociologija, je le vprašanje časa, kdaj jih bo ta kooptirala in integrirala bodisi v neko novo sintezo bodisi na način lociranja.

3. Z dinamiko, predstavljeno v prejšnji točki, bi morali pridobiti obe obravnavani poddisciplini, kajti zaradi teoretskih bojev za status avtoritete, ki lahko opredeli spoznavni predmet sociologije kulture, so se kot verodostojni sociologi kulture

lahko verificirali predvsem tisti, ki so bili prodorni teoretiki in ki so kot taki zmogli prispevati tudi k razvoju obče sociologije. Teoretsko produkcijo spodbuja predvsem teoretska diskusija, ta pa lahko poteka bodisi znotraj ene šole in je organizirana kot interpretacija kanonskih tekstov (Močnik, 2009, 378–381) bodisi kot polemika med konkurenčnimi šolami.

A dejansko so prakse obče sociologije na oddelku izvajali predvsem pripadniki »sociologije kulture«, seveda le znotraj svojega teoretskega horizonta, kajti »obča sociologija« ni opravila svoje naloge krepite teoretskega dialoga med »strukturalci« in ostalimi.

Oddelčni institucionalni okvir delitve akademskega dela se je z nastopom strukturalne hegemonije (in to ne nujno po njeni krivdi) razdelil drugače. V »sociologijo kulture« so se umestili privrženci hegemonne paradigme, vsi drugi pa so ostali v rezidualnem institucionalnem prostoru, ki je zasedel drugi že od prej razpoložljivi institucionalni označevalec, torej »občo sociologijo«. Razpored med področji »sociologije kulture« in »obče sociologije« je bil organiziran po ključu razlike med hegemono teoretsko pozicijo in preostankom in ne po vsebinski logiki, po kateri bi se »obči sociologi« ukvarjali s primerjalnim študijem teorij, »sociologi kulture« pa z neko posebno teorijo ali s predmetno temo kulture. Nekateri člani enega ali drugega institucionalnega področja so se sicer ukvarjali s tistim, kar naj bi po vsebinskem kriteriju delitve dela tvorilo predmetno identiteto področja, vendar pa to ni bil ključ za razvrstitev.

Z vidika pripadnikov strukturalnega pristopa je bil kriterij za vključitev v institucionalni položaj »sociologije kulture« teoretska privrženost, medtem ko teoretska usmeritev (in nemara niti ne teoretska produktivnost) nista bili pogoj za pripad v rezidualno institucionalno kategorijo »obče sociologije«. Zdi se, da njegova dejanska institucionalna funkcija ni bila spodbujanje teoretskega dialoga med privrženci različnih paradigem – denimo med »strukturalci« in ostalimi – znotraj oddelka, temveč zagotavljanje institucionalnega azila tistim, ki niso bili del hegemonnega gibanja. Zaradi tega je na oddelku prišlo do dejanske podreditve »obče sociologije« »sociologiji kulture« v nasprotju z abstraktno pričakovano nadrejenostjo obče sociologije sociologiji kulture kot predmetno in paradigmatsko posebni poddisciplini.

4. V zadnjem obdobju v diskusijah na oddelku nastopa kritika raziskovalnega pristopa h kulturnim in drugim družbenim praksam na način študijev (angl. »studies«). Ta kritika se izvaja v imenu sociologije kulture in poudarja, da je prednost te pred »studies« v njeni teoretski utemeljenosti, ki ji omogoča izvajanje epistemološkega reza, medtem ko so raziskovalne prakse »studies«, kolikor jih ne

usmerja teorija, eklektične, empiristične, površinske in celo ideološke (Zapisniki, 2004–2013; Močnik, 2009, 387–388, 432–437).

Ta kritika ne zagovarja le prakticiranja teorije nasploh, temveč predpisuje določen enotni teoretski horizont, ki naj preseže predmetna paberkovanja in sintetizira partikularne teoretizacije spoznavnih polj. Gre za boj za ponovno uveljavitev teoretske hegemonije, in sicer tokrat historičnega materializma, še zlasti njegove analize ekonomskih razmerij.

Ta vidik je oddelek marginaliziral že na začetku 90. let, ko se je pridružil trendu umikanja političnoekonomskih vsebin, ki je zajel vse družbene vede v postsocialističnih deželah. Odtlej so se raziskovalci kulturnih praks in diskurzov opirali na norme liberalne politične korektnosti kot edini razpoložljivi kritični referenčni okvir (Kovačič, 2011). Ta hipertrofija preučevanja življenjskostilnih žrtev reprezentacij brez navezave na ekonomske pogoje in razmerja je osrednja tarča današnjih historičnomaterialističnih kritik pristopa »studies«.

Obstoj polemike zoper »studies« in za historični materializem sam po sebi dokazuje, da se je znanstveno polje na oddelku paradigmatško razpršilo in da nekdanje teoretske hegemonije ni več. Pokazali smo že, da tudi institucionalno urejenega in spodbujenega teoretskega dialoga med različnimi paradigmi na oddelku že prej ni bilo. Še več, polemika zoper »studies« trdi celo to, da se je ta akademski prostor teoretsko nasploh razpustil in da o teoretskih paradigmah v njem sploh ne moremo več govoriti (Zapisniki, 2004–2013; Močnik, 2013; Vogrinc, 2013). V vsakem primeru lahko sklenemo, da v sedanji institucionalni konstelaciji nobeno od institucionalnih mest na oddelku ni zmožno opravljati naloge teoretskega usmerjanja znanstvenega dela.

Če bo kljub aktualnemu boju za teoretsko prenovu oziroma hegemonijo določene paradigme ostalo pri tem, potem dejanski kriterij za razdelitev pristojnosti med »občo sociologijo« in »sociologijo kulture« ni več niti teoretska premoč ene ali druge niti delitev na preučevalce kulture in ostale, saj koncepta kulture brez teorije pač ne moremo jasno opredeliti. V tem primeru sta pojma »obča sociologija« in »sociologija kulture« le še plavajoča označevalca v povsem taktični funkciji zavarovanja določenega institucionalnega monopola – a ne več znotraj oddelka, temveč predvsem navzven, nasproti drugim oddelkom in fakultetam.

Viri in literatura

Bachelard, G., *Oblikovanje znanstvenega duha*, Ljubljana 1998.

Boudon, R., Bo sociologija sploh kdaj normalna znanost, v: *Kompandij socioloških teorij* (ur. Adam, F., Tomšič, M.), Ljubljana 2004, str. 289–305.

- Bourdieu, P., *Znanost o znanosti in refleksivnost*, Ljubljana 2004.
- Bourdieu, P., *Homo academicus*, Ljubljana 2012.
- Bourdieu, P., Wacquant, L., *Načela za refleksivno družbeno znanost in kritično preučevanje simbolnih dominacij*, Koper 2006.
- Cindrič, A., Oddelek za sociologijo, v: *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani: 1919–1989* (ur. Melik, V. in drugi), Ljubljana 1989, str. 31–36.
- Cindrič, A., Študij sociologije na Filozofski fakulteti, v: *Zbornik ob tridesetletnici študija sociologije na Filozofski fakulteti* (ur. Cindrič, A. in drugi), Ljubljana 1991, str. 5–7.
- Freitag, M., *Brodolom univerze in drugi eseji iz politične epistemologije*, Ljubljana 2010.
- Gramsci, A., Civilna družba in država, v: *Gramsci, Civilna družba in država: izbor Gramscijevih besedil in zapisov o njem* (ur. Bibič, A.), Ljubljana 1987, str. 108–185.
- Jogan, M., Stoletje sociologije na Slovenskem, v: *Informativni kulturološki zbornik* (ur. Orožen, M. in drugi), Ljubljana 1995, str. 197–207.
- Kerševan, M., Slovenska sociologija med socialnim okoljem in znanstveno skupnostjo, v: *Zbornik ob 30-letnici Slovenskega sociološkega društva* (ur. Kramberger, A., Kolarič, Z.), Ljubljana 1995, str. 41–49.
- Kerševan, M., Nekatera vprašanja koncepta obče sociologije in sociologije kulture, v: *Sociologija – marksizem – sociologija religije*, Ljubljana 2011, str. 201–209.
- Kovačič, G., Je razlog za razredno zmedenost novinarjev v izobrazbi?, *Medijska preža*, št. 40–41, 2011, str. 16–18.
- Kump, S., *Akademska kultura*, Ljubljana 1994.
- Lešnik, A., Oddelek za sociologijo, v: *Zbornik Filozofske fakultete: 1919–1999* (ur. Šumi, J.), Ljubljana 2000, str. 25–28.
- Lešnik, A., Oddelek za sociologijo – prvih petdeset let, v: *Včeraj in danes: jubilejni zbornik socioloških razprav ob 50-letnici Oddelka za sociologijo: 1960–2010* (ur. Vidmar Horvat, K., Lešnik, A.), Ljubljana 2010, str. 15–22.
- Močnik, R., *Spisi iz humanistike*, Ljubljana 2009.
- Močnik, R., Ob koncu univerze, v: Freitag, M., *Brodolom univerze in drugi eseji iz politične epistemologije*, Ljubljana 2010, str. 291–327.
- Močnik, R., korespondenca in ustni vir, 2013.
- Rotar, D. B., Kdo bo dajal naloge znanosti?, v: Bourdieu, P., *Znanost o znanosti in refleksivnost*, Ljubljana 2004, str. 15–37.
- Škamperle, I., Oddelek za sociologijo, v: *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani: 1919–2009* (ur. Bucik, V. in drugi), Ljubljana 2009, str. 455–458.
- Vidmar Horvat, K., *Uvod v sociologijo kulture*, Ljubljana 2004.

Vogrinc, J., *Historični materializem in humanistične vede*, Ljubljana 2009.

Vogrinc, J., korespondenca in ustni vir, 2013.

Wallerstein, I. in drugi, *Kako odpreti družbene vede*, Ljubljana 2000.

Zapisniki sej Sveta Oddelka za sociologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani,
2004–2013.

Gorazd Kovačič

Relations between general sociology and the sociology of culture: Differences in contents, and institutional struggles

Keywords: the sociology of culture, theoretical sociology, theory, paradigm, scientific institutions, hegemony

The article develops a two-level analysis of the relation between general sociology and the sociology of culture, as it has been formed at the Department of Sociology, Faculty of Arts, University of Ljubljana. One level presents struggles between groups for the seizure of institutional positions and sources, and the other describes formal differences in contents between the two sub-disciplines of sociology. The expected division of their competences is such that general sociology studies and compares general theories, while the sociology of culture studies culture as a particular object. At the Department of Sociology, the structuralist approach gained theoretical hegemony in the 1980s, positioning itself institutionally as the “sociology of culture.” The institutional place of “general sociology” was constituted as a residue of contents and as an institutional asylum. Consequently, structuralist sociologists of culture took the initiative in practising general sociology. Later, the structuralist movement dispersed because none of the theoretical schools achieved hegemony and because the production of theory and theoretical dialogue was not stimulated institutionally. The contemporary polemic against the “studies” approach and for a rebuilding of a theoretical basis of the sociology of culture is a struggle for the renewal of theoretical hegemony, but now as the hegemony of historical materialism.